

LBRIS

We know
books

SARAH
WINMAN

NATURĂ
MOARTĂ

Roman

Traducere din limba engleză de
VERONICA TOMESCU

Editura Omnium
București • 2023

Doi oameni care se trag unul pe altul spre mântuire e singura temă care găsesc că merită osteneala.

E. M. Forster, *Commonplace book*

Unul dintre principalele obiective ale călătorului erudit care cutreieră Italia este să ajungă să-i cunoască într-o măsură sau alta comorile artistice. Până și cei ale căror preocupări obișnuite sunt dintre cele mai prozaice, odată ajunși în Italia devin, fără să-și dea măcar seama, mari admiratori ai poeziei și artei. Călătorul le găsește atât de întrepătrunse în viața de zi cu zi, încât le simte influența la tot pasul și ajunge fără să vrea sub înrâurirea lor.

Karl Baedeker, *Italia: Ghid pentru călători*, 1899

Omul ca măsură a tuturor lucrurilor

1944

Undeva pe dealurile toscane, două englezoaice celibatare, Evelyn Skinner și cutare Margaret, luau un prânz întârziat pe terasa unui *albergo*¹ modest. Era pe data de doi august. O zi superbă de vară, cu condiția să uiți de război. Unghiul sub care băteau razele soarelui prin umbrarul de viță-de-vie de deasupra capetelor lor făcea ca una dintre ele să șadă în umbră, cealaltă în lumină. Li se servise un meniu modest, dar sărbătoreau avansul Aliaților cu două pahare mari de Chianti. Pe deasupra trecu la joasă înălțime un bombardier care le adumbri pentru o clipă. Își ridicară binoclurile și-i studiară însemnele. Al nostru, spuseră, și îi făcură cu mâna.

Carnea de iepure e delicioasă, zise Evelyn și căută să întâlnească privirea proprietarului care fuma în prag. Îi spuse: *Coniglio buonissimo, signore!*²

Signore vârî țigara între buze și ridică brațul — pe jumătate ca salut, pe jumătate ca semn prietenesc, era greu de zis.

Crezi că e fascist? întrebă Margaret pe voce scăzută.

Nu, nu cred, spuse Evelyn. Deși italienii sunt cam indeciși din punct de vedere politic. Așa au fost mereu.

Aud că-i împușcă acum pe fasciști.

Toată lumea împușcă toată lumea, spuse Evelyn.

¹ În italiană — hotel (n. red.).

² În italiană — delicios iepurele, domnule! (n. red.).

În dreapta lor răsună vâjâitul unui obuz care explodează pe un deal îndepărtat, smulgând din rădăcini un pâlcc de chiparoși tineri.

E al inamicului, spuse Margaret și propti masa cu mâna ca să protejeze de undele de șoc aparatul de fotografiat și paharul cu vin.

Am auzit că au găsit un Botticelli³, spuse Evelyn.

Care? întrebă Margaret.

Primavera.

O, slavă Domnului, spuse Margaret.

Și *Madonna* de Giotto⁴ de la Uffizi. *Nimfele și satirii* de Rubens⁵ și încă unul — Evelyn încercă să-și amintească — ah, da, spuse.

Cina din Emmaus.

Pontormo⁶! Ai auzit ceva despre *Coborârea de pe cruce*?

Nu, încă nu, spuse Evelyn și scoase un oscior din gură.

În depărtare cerul se luminează brusc de focuri de artilerie. Evelyn ridică privirea și spuse: N-am crezut c-o să mai văd vreodată o asemenea priveliște la vârsta mea.

Nu cumva avem aceeași vârstă?

Nu. Sunt mai bătrână decât tine.

Serios?

Da. Cu opt ani. Am aproape șaiszeci și patru de ani.

Nu-mi vine să cred.

³ Sandro Botticelli, născut Alessandro di Mariano Filipepi (1445–1510), unul dintre cei mai mari pictori florentini ai Renașterii. Lucrările sale *Nașterea lui Venus* și *Primăvara* sunt considerate esența spiritului Renașterii (n. red.).

⁴ Giotto di Bondone (1267–1337), primul dintre marii pictori italieni care au lucrat în Florența. A pictat frescele din patru capele ale bisericii *Santa Croce* din Florența, două dintre acestea păstrându-se până azi (n. red.).

⁵ Peter Paul Rubens (1577–1640), cel mai renumit pictor flamand. Născut în Germania, și-a perfecționat talentul artistic în Italia. Este bine-cunoscut pentru tablourile pe teme religioase și mitologice (n. red.).

⁶ Jacopo Carrucci, cunoscut și ca Jacopo da Pontormo sau pur și simplu Pontormo (1494–1556), pictor manierist și portretist italian, reprezentant al Școlii Florentine (n. red.).

Ba da, spuse ea și își mai turnă vin. Mi-e milă de rândunici, totuși, adăugă.

Sunt drepnele, zise Margaret.

Ești sigură?

Da, zise Margaret. Cele care țipă sunt drepnele, și se lăsă pe spate scoțând un chiot chinuit care nu semăna deloc cu țipătul drepnelei.

Drepnea, repetă Margaret cu convingere. Rândunica este, firește, pasărea florentină, adăugă. Este o paseriformă, o pasăre cântătoare, dar drepneaua nu e. Din cauza picioarelor. Are picioarele slabe și aripile mari. Aparține ordinului apodidelor. Apodide, adică „fără picioare” în greacă. Lăstunul însă este o paseriformă.

Doamne sfinte, își zise Evelyn. Iar a apucat-o.

Rândunicile, continuă Margaret, au coada bifurcată și capul roșu. Și trăiesc vreo opt ani.

Ce deprimant. Nici măcar nu trec de zece. Crezi că anii de rândunică sunt ca anii de câine? întrebă Evelyn.

Nu, nu cred. N-am auzit niciodată una ca asta. Drepnele sunt cafeniu închis, dar par negre în zbor. Uite-le! țipă Margaret. Acolo!

Unde?

Acolo! Trebuie să fii foarte atentă, au o viteză... Fac totul în zbor!

Brusc dintre nori țâșniră doi șoimi care sfâșiară violent drepneaua.

Margaret icni.

Făceau totul în zbor, spuse Evelyn cu ochii la șoimii care se pierdură în spatele copacilor. Ce minunat e *classico* asta, zise. Am mai zis?

Da, ai mai zis, răspunse sec Margaret.

Ah. Atunci mai zic o dată. Anul de ocupație nu i-a afectat deloc calitatea. Se uită la proprietar și arată către paharul de vin. *Buonissimo, signore!*

Signore scoase țigara din gură, zâmbi și ridică iar brațul.

⁷ În italiană — foarte bun, domnule! (n. red.).

Evelyn se lăsă pe spate și așeză șervetul pe masă. Cele două femei se cunoșteau de șapte ani. Fuseseră amante pentru scurtă vreme la început, dar apoi sexul fusese înlocuit de un interes comun pentru proto-renășterea toscană — o schimbare benefică pentru Evelyn, dar mai puțin mulțumitoare pentru cutare Margaret. Se apucase de ornitologie ca să uite. Din fericire pentru Evelyn, izbucnirea războiului pusese capăt avansurilor celeilalte femei, cel puțin până când a ajuns la Roma. La două săptămâni după ce au pătruns Alianții în oraș, deschisese ușa vilei mătușii sale de pe Via Magento și se trezise nas în nas cu neprevăzutul. Surpriză! spusese Margaret. Nu scapi de mine așa de ușor!

Surpriză nu era tocmai cuvântul care-i venise în minte lui Evelyn.

Evelyn se ridică și își întinse picioarele. Am stat prea mult pe scaun, spusese și scutură firimiturile de pe pantalonii de in. Era o prezență impunătoare, înaltă, cu niște ochi inteligenți mereu gata să descâlcească orice mister, dar și să glumească. Cu zece ani înainte, începuse să-și vopsească blond părul care începea să încărunțească și nu se lepădase încă de acest obicei. Se apropie de *signore* și-i ceru o țigară într-o italiană perfectă. O băgă între buze și îl prinse de mână în timp ce se apleca spre flacăra. *Grazie*, șopti, iar el îi înfipse cu hotărâre pachetul în mână, făcându-i semn să-l primească. Îi mulțumi iar și se întoarse la masă.

Oprește-te, spusese Margaret.

Ce e?

Îți cade lumina pe față într-un fel anume. Ce verzi îți sunt ochii! Întoarce-te puțin către mine. Nu te mișca.

Margaret, pentru numele lui Dumnezeu.

Fă ce-ți spun. Nu te mișca. Și Margaret ridică aparatul de fotografiat și începu să învârtă de reglajul diafragmei.

Evelyn trase teatral din țigară (clic) și suflă fumul înspre cerul după-amiezii târzii (clic), admirând schimbările de nuanțe, soarele ce cobora spre apus, o drepnea însingurată care dădea agitată

rotocoale. Își îndepărtă o șuviță de păr de pe fruntea încrunțată (clic).

Ce te roade, draga mea?

Țânțarii, probabil.

Mi se pare mie sau îți plângi de milă, spusese Margaret. Ia zi, la ce te gândești.

Cum ai defini bătrânețea?

Ai luat-o razna de când stăm aici, spusese Margaret. Nu mai putem avansa, putem doar să batem în retragere.

M-am săturat, spusese Evelyn.

Ai uitat de minele nemților?

Vreau să ajung odată la Florența. Să fac ceva. Să mă simt utilă.

Proprietarul se apropie și strânse farfuriile de pe masă. Le întrebă în italiană dacă doresc cafea și grappa, ele răspunseră: Ce grozav, iar el le avertiză să nu se ducă prea departe și le spusese că soția lui avea să urce la ele în cameră mai târziu să închidă obloanele. A, și nu doresc niște smochine?

O, sì, sì. *Grazie*.

Evelyn se uită după el cum se îndepărtează.

Margaret zise: Tot uit să te întreb. Robin Metcalfe mi-a spus că l-ai cunoscut pe Forster⁸.

Pe cine?

Ăla cu vedere.

Evelyn zâmbi. Ai nimerit-o.

Dacă e să-i dau crezare lui Robin Metcalfe, tu și cu Forster erați prieteni la cataramă.

Ce ridicol! L-am cunoscut în sufrageria îngrozitoarei *Pensione Simi*, dacă chiar vrei să știi, unde meniul de la cină era invariabil carne fiartă de vită. Eram un biet vaporeș sărăcăcios ancorat pe

⁸ Edward Morgan Forster (1879–1970), scriitor și critic literar englez. Este considerat un maestru al romanului englezesc contemporan. Opera sa este influențată de călătoriile întreprinse de autor în Italia, India și Egipt (n. red.).

malul râului Arno, căutând cu disperare adevărata Italie. Însă la cârmă se găsea o proprietăreasă cockney⁹, binecuvântată fie ea.

Cockney?

Da.

De ce cockney?

Nu știu.

Adică ce căuta la Florența?

N-am întrebat-o niciodată.

Acum ai întreba-o, spuse Margaret.

Acum așa întreba-o fără îndoială, spuse Evelyn, scoase o țigară și și-o înfipse între buze.

Probabil a ajuns în Italia ca dădacă, spuse Margaret.

Da. Probabil, spuse Evelyn și deschise cutia de chibrituri.

Sau ca guvernantă. Asta trebuie să fi fost, spuse Margaret.

Evelyn aprinse un chibrit și trase din țigară.

Știi că el scrie o carte? întrebă Margaret.

Nici vorbă. Proaspăt licențiat, dacă îmi amintesc bine. Acoperit încă de placenta absolvirii — timid, stângaci, știi cum sunt ăștia. Încep viața fără pic de experiență.

Nu am fost cu toții așa?

Da, presupun că ai dreptate, spuse Evelyn, alege o smochină și apăsă cu degetul pielea moale și delicată. Presupun că ai dreptate, repetă încet.

Rupse fructul în două și coborî ochii asupra priveliștii erotice a miezului roșiatic. Se îmbujoră, dând vina pe lumina inserării, pe efectul vinului, al grappei și al țigărilor, dar în străfundurile inimii, în particica aceea nevăzută, foarte bine păzită, a sufletului ei, o copleși o amintire, încet — foarte încet — ca un fermoar ce se desface.

Bizar de carismatic însă, spuse, revenind la prezent.

Forster? spuse Margaret.

Când era singur, da. Dar prezența mamei lui îl înăbușea. Îl sufoca treptat, cu fiecare dojană. Aveau o relație ciudată. De asta îmi amintesc cel mai bine. Ea cu umbrela de soare și sărurile, iar el cu un Baedeker uzat și un costum ce nu-i venea nicicum.

Margaret se întinse după țigara lui Evelyn.

Îmi amintesc cum te trezeai cu el ca din senin. Nici nu-l auzai, doar îți cădea privirea pe el. Înalt și deșirat, așezat într-un colț. Sau în salon, cu un carnet în mână. Nu se mai oprea din scris. Sau observa pur și simplu.

Nu așa se începe? întrebă Margaret și îi înapoie țigara.

Ce?

O carte.

Da. Presupun.

Clipele neînsemnate pe care nimeni altcineva nu le bagă în seamă. Clipele sacre ale zilelor de rând. Își ridică aparatul de fotografiat (clic). Clipa asta, de pildă (clic). Sau asta.

Doamne, oprește-te odată, Margaret! Ce-ai pățit?

Margaret coborî aparatul. Nu vezi ce văd eu, spuse ea seducător.

Ai ceva între dinți.

De ce nu mi-ai spus?

Ba ți-am spus. Chiar acum.

Margaret se întoarse și își ascunse gura cu mâna. Își plimbă limba peste incisivi.

Mai am? întrebă, dezvelindu-i.

Nu, zise Evelyn.

Margaret schimbă brusc poziția scrumierei, a smochinelor și a paharului de vin. Reglă diafragma (clic). Mută unul dintre paharele de vin, pachetul de țigări (clic) (clic) (clic) (clic).

Aveam douăzeci și unu de ani când am venit pentru prima oară la Florența, spuse Evelyn. Ți-am povestit vreodată?

Da, cred că știam cu toții, spuse Margaret.

Ah.

⁹Locuitor al Londrei de est, cu un accent specific (n. red.).

Evelyn continuă: Proprietăreasa de la Simi avea o cameristă care făcea cam de toate. Era nelipsită din sufragerie, stătea în colț în timp ce mâncam. Cu ochii țintă la noi. Aștepta să ne servească, să debaraseze masa. Ne analiza.

(Clic.)

Atrăgea privirile, spuse Evelyn. Isteață. Frumușică.

(Clic.)

Margaret se așeză la loc. Cât de frumușică? întrebă.

Ca dintr-un tablou de Leonardo, zise Evelyn.

Care?

Doamna cu o hermină.

Oh, exclamă Margaret și ridică dintr-o sprânceană.

Nu era în uniformă, firește — era îmbrăcată în negru și alb seara, iar la micul dejun în alb. Încheiată până sus, dar așa erau vremurile, desigur. Toate ne îmbrăcam așa, de fapt — dar avea o piele și niște ochi! Bretonul ăla. Roșeața din obraji.

Se pare că îți căzuse cu tronc.

Tuturor ne căzuse cu tronc, spuse Evelyn.

Și lui Forster?

Nu, scumpa mea. E queer¹⁰.

Evelyn se opri din povestit. Scutură scrumul de pe țigară, în timp ce Margaret o urmărea intens.

Forster nu era acolo în seara de care vorbesc, continuă Evelyn. De ziua mea. Încă nu sosise.

Cum o chema? întrerupse Margaret.

Nu-mi aduc...

O, hai să-i dăm un nume...

¹⁰ Cuvânt englezesc care înseamnă ciudat. A devenit un termen colectiv pentru minorități sexuale și pentru comunități cu practici sexuale considerate non-normative. Termenul queer este diferit de LGBT, care se referă doar la persoane lesbiene, gay, bisexuale și transgen. Queer include nu doar aceste grupe, dar și persoane intersexuale, pangen și heterosexuali cu practici sexuale considerate non-normative (n. red.).

...mai bine nu...

Să zicem Beatrice!

Pentru numele lui Dumnezeu, Margaret! Ce contează numele! Contează *clipa*. Și atât. Nu contează cum o cheamă.

Scuuuze, zise Margaret, se lăsă pe spate cu un gest teatral, bătând în retragere cu paharul de grappa aproape gol în mână. *Continuez*, zise.

Evelyn continuă: Știa că se apropie ziua mea, deoarece se vorbise despre asta în grupul nostru de zile în șir, și, deși nu prea vorbea englezește, înțelegea ce spunem. O relație ciudată cu lumea. Nu spunea nimic, dar înțelegea tot. Și a rugat-o pe signora cockney să o lase pe ea să gătească în seara aceea, să ne ofere — mie, de fapt — un festin cum nu mai văzuserăm. Signora cockney a fost încântată, firește, și s-a dus mai devreme la culcare.

Nu a fost o mare pierdere, comentă Margaret.

Nu a fost deloc o pierdere, preciză Evelyn. Îmi amintesc cu cât entuziasm am coborât scările și...

Nu erai însoțită de nimeni? o întrerupse Margaret.

Nu. Am călătorit singură până la Roma.

Singură? Cum Dumnezeu...

Margaret. Te rog. Eram o familie neconvențională. Scandalul era un rit de trecere. Îmi dai voie să continui?

Margaret îi dădu voie printr-un gest.

Evelyn spuse: Ar fi trebuit să-mi dau seama că se pregătește ceva special. Am intrat în sufragerie și toată lumea a tăcut. Constance Everly îmi zâmbea, m-a prins de mână și...

Constance Everly?

Da.

Poeta?

Da. Constance Everly poeta, Margaret.

Evelyn se lăsă pe spate, istovită. Niciodată nu reușea să istorisească fără întreruperi.

Și? insistă Margaret.

Și ce?

Constance Everly te-a prins de mână...?

Și. M-a. Strâns, zise Evelyn.

De ce vorbești așa ciudat?

În caz că vrei să mă întrerupi iar. Las pauze. Între. Cuvinte. Ca să poți să intervii, fără să deranjezi...

Of, spune odată ce ai de spus, Evelyn.

Evelyn izbucni în râs. Continuă: Constance m-a condus în sufragerie. Pe toate suprafețele ardeau lumânări, iar pe mijlocul mesei erau înșirate niște vase cu violete de Parma — atât de rare, în perioada aceea a anului — și buchete de rozmarin și mirosea îmbătător. Se vedea că se gândise mult cum să aranjeze încăperea; ce efect avea să aibă asupra celor ce intrau. Și era vin în ulcele mari de lut, iar pe masă *fiaschi* — sticle învelite în paie —, iar tânăra mi-a turnat vin și mi-a făcut semn să mă așez. Iar ceilalți oaspeți au intrat în urma mea și au suspinat când au dat cu ochii de clipa noastră de frumusețe, de *bellezza*. Prima noastră seară, după atâta așteptare, de autenticitate și grație italiană. Ne-a servit niște *pappardelle* simple cu *ragù*...

Probabil că a folosit carnea fiartă de vită, spuse Margaret.

Și carne de iepure cu fasole albă și niște verdețuri amărui pe care le-a cules pesemne de pe marginea drumului în Fiesole sau Settignano, pe care le-a călit în stil *ripassati*, cu usturoi și ulei. Și după ce ne-a servit pe toți, a ieșit din bucătărie și și-a luat locul în colț, în umbră, să se uite la noi cum mâncăm. Plăcerea noastră era plăcerea ei. Nu-mi puteam lua ochii de la ea. Aveam douăzeci și unu de ani când mi s-a oferit acest moment. Era un dar dincolo de puterea mea de înțelegere. Doar mai târziu mi-am dat seama ce-mi oferea de fapt.

Zău? Ce anume?

O ușă către lumea ei. Un dar neprețuit.

Margaret mai turnă un pahar de grappa și sorbi din el. Avea buzele strânse. Spuse: Nu mi-ai mai povestit asta niciodată.

Nu?

Cred că mi-aș aminti. De ce acum?

Chiar așa, de ce acum? se întrebă Evelyn și spuse: Carnea de iepure.

Carnea de iepure?

Da.

N-ai mai mâncat iepure de atunci?

Și muzica.

Ce muzică?

Uvertura operei *La Vestale* de Spontini¹¹. A pus-o signore de dimineață. Mi-a amintit imediat de Teatro Verdi.

Și aici ia sfârșit povestea?

Aproape, spuse Evelyn. După cină, oaspeții s-au retras ca de obicei. Se auzea slab, în fundal, pianul. I-am spus lui Constance că vreau să-i mulțumesc tinerei, iar ea s-a dus în salon. Și am rămas locului, în cimitirul de pahare, printre cioturile deformate ale lumânărilor. Fata a intrat îndată după aceea. Nu cred că m-a observat imediat. Părea încinsă și cam zăpăcită. Dar apoi m-a văzut. A luat o violetă și mi-a întins-o. *Per voi*, a spus. Pentru mine. Cina fusese *pentru mine*. Știam prea bine. I-am mulțumit. Am luat violeta din mâna ei și am ieșit din cameră. Mai târziu, am presat-o în Baedeker.

O mai ai?

Cartea?

Violeta.

Nu cred. După atâția ani, Margaret. De ce s-o fi păstrat? Evelyn aprinse o țigară și rămaseră în tăcere. Simțea cum o bântuie privirea lui Margaret. Tăișul bont al geloziei ei.

Ce mai aventuri ai avut, spuse Margaret cu răceală.

Cobora soarele. Se alungeau umbrele. Fierbințeala cedă pe nesimțite în fața brizei. Din interior răzbătu zgomotul unei ma-

¹¹ Gaspare Luigi Pacifico Spontini (1774–1851), compozitor și dirijor italian. Capodopera sa, tragedia lirică *La vestale*, a avut premiera în 1807, la Paris (n. red.).

șini de cusut: signora peticea cearșafuri. Se auzea încetîșor un radio. Un post clandestin care ținea legătura între Aliți și Rezistență.

Margaret spuse: Cred că intru să citesc. Vii?

Mai rămân puțin. Termin țigara. Mai sorb niște grappa.

Să nu te îndepărtezi prea mult.

Promit. Mă duc doar până acolo, la marginea drumului. Și o să stau acolo. Cuminte. În speranța că mă calcă o căruță cu cal.

Se uită după Margaret cum dispăre prin cadrul ușii. Simți cum îi slăbește încordarea din umeri. Se ridică și goli paharul de grappa, apoi se duse până la marginea drumului. Brusc, un bârâit de motor dinspre zona ocupată de trupele Aliților o făcu să întoarcă privirea către orizont. Ridică binoclul. Dealurile acoperite de chiparoși erau deja în beznă. Nu era frig, dar unghiul în care cădea lumina, nuanța mov a peisajului îi dădură fiori. Cu aproape patruzeci și cinci de ani în urmă, se îndrăgostise de o slujnică tânără pe nume Livia. Uruitul îndepărtat al tunurilor părea bubuit de tunet. Fulgerăturile artileriei spintecau cerul. Evident că păstrase violeta aceea blestemată.

Într-o pădure, undeva între Staggia Senese și Poggibonsi, trupele aliate așteptau să pătrundă în Florența. Întunericul se lăsa amenințător, iar dintre copaci răzbătea sunetul unui acordeon furat dintr-o fabrică din apropiere de Trieste.

Lângă un jeep stătea în picioare un tânăr, cu jumătatea de jos a feței albă de clăbuci, chiorându-se într-o oglindă spartă. Își trecea cu grijă tăișul peste buza de sus, atent să evite umflătura cicatricii cu care se alesese cu doi ani în urmă.

Avea un păr blond a cărui nuanță roșcată era accentuată de lumina amurgului. Nimeni din familie nu știa de unde moștenise roșcatul, căci ambii părinți erau bruneți, iar tatăl glumea adesea că mâncase prea multă sfeclă în iarna în care fusese conceput fiul său. Te-am pătat, obișnuia taică-său să îl ia peste picior.

Trăsăturile le moștenise de la maică-sa: nasul drept și subțire, puțin mai lung decât înălțimea frunții sau decât distanța de la bărbie până la vârful nasului, ceea ce ar fi reprezentat proporția ideală pentru un chip de o simetrie desăvârșită. Sprâncenele arcuite dovedeau un bun ascultător, iar urechile, deși în niciun caz clăpăuge, lăsau impresia că e mereu atent. Când zâmbea, și zâmbea des, în obraji îi apăreau două gropițe care dezarmau pe loc pe oricine.

Soția sa, Peg, spunea că ar fi trebuit să fie mai chipeș, dat fiind că moștenise cele mai bune trăsături ale mamei sale. Intenționase să-l măgulească, dar cuvintele ei aveau mereu două înțelesuri, trântea una caldă, una rece, cu o răutate ascunsă sub dulceață, dar așa era Peg. Fără ca, deocamdată, cineva să bănuiască măcar, avea să ajungă la apoteoză în următorii ani. Avea să fie un bărbat între două vârste deosebit de chipeș. Un bătrân atrăgător.

Țipetele păsărilor ce i se roteau deasupra capului îl încântau. Și el, și ele călătoriseră către nord mii de mile¹², în cele mai dificile condiții, pentru a ajunge în acel loc și în acel moment — drepnelele la sfârșitul lui martie, el în iunie —, iar șirul de pericole evitate la limită sau evadări norocoase de care avusese parte în timpul călătoriei prin Africa, Sicilia și Marea Adriatică ar fi uluit deopotrivă preoții și astrologii. Cineva veghease asupra lui. Poate chiar o drepnea.

Se uită la ceas și își limpezi obrazul. Azvârli rucsacul și pușca în jeep tocmai când sergentul Lidlow ieșea din cortul de popotă.

Unde te duci, Temps?

După căpitan, domn sergent.

Să nu uiți să ne aduci și nouă o sticlă-două de vin.

Ulysses răsuci cheia în contact și bătrânul jeep porni din prima.

¹² Unitate de măsură pentru distanțe, folosită în Marea Britanie și în SUA, egală cu 1609,3 m (n. red.).

Intră printre dealuri, lăsând în urmă siluetele tancurilor și ale oamenilor. Trecu pe lângă diferite divizii ale Aliatilor, bărbați tineri ca el, îmbătrâniți înainte de vreme. Lumina blândă îl urmă de-a lungul crângurilor și pajiștilor, până când pe cer nu mai rămaseseră decât niște vălurile rozalii și noaptea care năvălea către vest. Încercase să-și păstreze ambivalența față de țara aceasta, dar în van. Italia îl uluia. Căpitanul Darnley se asigurase că așa va fi. Cutreieraseră împreună ținutul, în cea mai mare parte a timpului în misiuni de recunoaștere, dar uneori se plimbaseră pur și simplu. Prin sate izolate, în căutare de fresce și de capele cocoțate în vârful deal.

Cu doar o lună și ceva înainte, se duseseră până la Orvieto, un oraș clădit pe o stâncă imensă care străjuiește Valea Paglia. Șezuseră pe capota jeepului și băuseră vin roșu din ploscă, în urutul bombardierelor care se îndreptau către Muntele Cetona, hotarul Toscanei. Amețiți de la vin, pătrunseseră în catedrală, în capela San Brizio, unde se găsea capodopera lui Luca Signorelli, *Judecata de Apoi*. Niciunul dintre ei nu era credincios, și totuși s-au simțit de parcă imaginile le-ar fi cerut socoteală.

Darnley povesti că Sigmund Freud vizitase locul în 1899 și reușise cumva să uite numele lui Signorelli. Numise fenomenul meca-nism de reprimare, devenit ulterior fundamental în *Interpretarea Viselor*. Dumnezeu — dar probabil că știi deja, nu-i așa, Temps? Și, fără să aștepte vreun răspuns, Darnley ieși hotărât în soarele proaspăt de iunie, lăsându-l pe Ulysses zăpăcit de văltoarea de informații și de increderea nestrămutată a lui Darnley în el.

Drumul deveni mai drept și dintre copacii îndepărtați răz-bătu un licăr care-i trecu peste față. Încetini și se opri cu motorul la ralanti. Se întinse după binoclu și văzu că pe marginea drumu-lui stă o femeie care-l urmărește la rândul ei cu binoclul.

Femeia îi făcu semn cu o țigară neaprinsă și, când jeepul se opri, strigă: Oh, slavă Domnului! Armata a Opta?

Doar o părticică neînsemnată din ea, din păcate, spuse Ulysses, iar ea întinse mâna. Sunt Evelyn Skinner.

Soldat Temper, spuse Ulysses. De unde veniți, domnișoară Skinner, dacă nu vă supără întrebarea?

De la Roma.

Cum așa? Chiar acum?

Doamne sfinte, nu! Din *albergo* acela, de dincolo de copaci. Am venit acum o săptămână cu o prietenă și ne-am oprit la Cortona să vedem în ce stare se află biserica proiectată de Francesco di Giorgio. În mod miraculos, a rămas neatinsă. Așteptăm de atunci.

Ce așteptați?

Încerc să contactez Guvernul Militar Aliat.

În ce scop, domnișoară Skinner?

Să iau legătura cu funcționarii de la Monumente, Artă și Arhivă. Știu de mine, dar se pare că m-au abandonat. Sunt istoric de artă. M-am gândit că voi putea fi de folos după ce se găsesc toate operele din muzee și biserici. Să știi că sunt ascunse prin dealurile astea. Toate capodoperele. Toată gașca — până și dragul de Cimabue¹³. Dar presupun că știi deja, nu-i așa?

Ulysses zâmbi. Am auzit într-adevăr ceva zvonuri, domnișoară Skinner.

Ai un foc? Întrebă ea.

Mai bine nu. Ia uitați ce am pățit eu, zise și arătă către cicatricea din colțul buzei. Un lunetist, zise. M-a ratat la mustață.

Evelyn se holbă la el.

Dar te-a atins, zise.

Dar nu unde contează, zise el și ciocăni cu degetul în cap. Însă era să-mi smulgă buzele. Și atunci, ce v-ați face?

M-aș căzni cu ocluzivele, soldat Temper. Hai, dă-mi un foc. Te rog.

¹³ Cimabue născut Bencivieni di Pepo (cca1251-1303), pictor și mozaicar florentin. Reprezentant important al generației sale, a inițiat mișcarea care pleda pentru mai mult realism în artă și care a culminat în epoca Renașterii (n. red.).

Ulysses se aplecă spre ea și aprinse un chibrit.

Mulțumesc, zise ea și suflă un rotocol perfect de fum. Ridică mâna și se uită în jur. Vezi? Niciun lunetist. Așadar, crezi că mă poți ajuta? Promit să nu-ți dau de furcă. Iar buzele, intacte, vor păstra taina pe vecie. Ce zici?

Mă puneți într-o situație dificilă, domnișoară.

A, sunt sigură că nu e pentru prima dată.

Credeți în destin, domnișoară Skinner?

Destinul? Ne e dat.¹⁴ Cel puțin așa zice Dante¹⁵.

Ne e dat? Îmi place ideea. Haideti atunci, domnișoară, urcați-vă.

Of, termină cu domnișoara, pentru numele lui Dumnezeu, zise Evelyn și se așeză lângă el. Mă cheamă Evelyn. Pe tine?

Ulysses.

Ulysses! Ce grozav! Și există cumva și o Penelopă care te așteaptă să te întorci la ea?

Nu. Doar o Peggy. Și mă îndoiesc că așteaptă, zise el, porni motorul, iar jeepul se puse în mișcare.

Focul dezorganizat de artilerie care însoțise după-amiaza încetase și domnea o pace dulce, aproape credibilă, pe deasupra dealurilor împădurite, a refugiilor din vârf de deal și a dârelor întunecate de viță-de-vie ce brăzdau simetric colinele.

Ulysses aprinse o țigară.

Așadar, zise Evelyn, ia spune...

Londra. Douăzeci și patru. Căsătorit. Fără copii.

Evelyn izbucni în râs.

¹⁴ Probabil referire la versurile: „Să nu te temi, căci nime-al nostru pas/nu-l poate-opri, cât timp ni-e dat de-Atare”, Dante Alighieri, *Divina Comedie, Infernul*, Cântul VIII, traducere de George Coșbuc, Editura Minerva, București, 1985 (n. trad.).

¹⁵ Dante Alighieri (1265–1321), poet și filosof italian, om politic florentin, cel mai mare scriitor european din Evul Mediu. Autor al *Divinei Comedii*, capodoperă a literaturii universale, o viziune profund creștină asupra destinului temporal și etern al omului (n. red.).

Văd că ai experiență.

Graba nu strică. Poți muri oricând. Dar tu?

Kent. Șaizeci și patru. Necăsătorită. Fără copii. Dar viața de dinainte de toate acestea?

Globuri terestre, zise el. Tata le făcea și eu le vindeam. Apoi am murit și am rămas eu să le fac.

Făceai pământul să se învârtă!

Ia orice glob făcut de Temper și Fiul și o să găsești numele mamei ascuns pe undeva pe suprafața lui.

Un oraș numit...? întrebă ea.

Nora.

Ce romantic.

Frumos, nu?

Tu și Peggy sunteți tot așa?

Nu, eu și cu Peg suntem taman pe dos. Dacă ar fi după mine, așa numi stelele de pe cer după ea. Ne-am căsătorit la beție, numai așa am reușit. Când s-a trezit și a văzut inelul, mi-a tras un pumn în față. Cea mai fericită zi din viața mea. Apoi m-am înrolat și iar suntem ca doi străini.

Nu vă scrieți?

Scutură din cap. Amândoi știm bine ce face celălalt. Adevărul e că ne regăseam mereu când plecau ceilalți. Întotdeauna se aprindea scânteia după ce se stingeau luminile. Asta o fi dragostea?

A, nu te uita la mine. N-am zăbovit niciodată destul de mult cu cineva ca să pot să-mi dau seama.

Niciodată?

O dată sau de două ori, poate.

Chiar și o dată e destul. Trebuie doar să ne dăm seama de ce e în stare inima, Evelyn.

Iar tu știi de ce e în stare?

Știu. Grație și furie.

Evelyn zâmbi și trase cu sete din țigară.

Deci *asta* — și arată către buza lui — ți se trage de la Peggy și nu de la un lunetist.

Nu, a fost clar un lunetist. Uite, zise, ridică brațul drept și îi arată o cicatrice pe încheietura mâinii. Șrapnel, spuse.

Se aplecă spre ea și își făcu cărare în păr. Lunetist, zise. Trase în sus cracul de la pantalon. Evelyn se schimonosi. Foc de artilerie. Asta s-a și infectat. Apoi asta, și se descheie la cămașă.

Doamne sfinte, zise Evelyn. Altul care te-a ratat la mustață?

Noroc chior, zise el. Nu-i același lucru.

Cum așa?

Depinde cum gândești. Cum vezi viața în momentul respectiv. Asta, ultima, a fost la Trieste, și de atunci nimic. Iar acum știi că n-o să mor. Și sunt mult mai fericit.

Poftim? zise Evelyn.

N-o să mor aici, vreau să spun.

Aici în Italia?

Aici în război, spuse el. E ca și cum ai avea o datorie care-ți atârnă deasupra capului. Știi că trebuie plătită, dar întrebarea e cum. Adică au fost atâtea ocazii în care aș fi putut fi ucis. Și sunt încă teafăr. Există un motiv pentru asta.

De exemplu că inamicul țintește prost, spuse Evelyn.

Ești foarte spirituală, Evelyn.

Iar tu ești un tânăr foarte optimist.

Așa e, zise, mă bucur că ai remarcat. Și începu să-i spună că a moștenit optimismul de la tatăl său, Wilbur, al cărui sfat înțelept „Viața e cum ți-o faci singur, fiule” i s-a întipărit în minte de la o vârstă fragedă. Era un mare visător, spuse. Avea norocul perdantului, un zâmbet cuceritor și nu putea fi fericit dacă nu era măcinat de neliniști legate de niște bani pe care stătea ori să-i piardă, ori să-i câștige. Un sentiment pe care-l echivala adesea cu dragostea.

Dar apoi într-o zi s-a întâmplat aieva. A intrat în cârciumă, s-a cocoțat pe o masă și a declarat că se îndrăgostise lulea și toată lumea și-a zis că trebuie să fie vreo tânără frumoșică, dar nu. Era

aproape la fel de bătrână ca el, trecută bine de cincizeci de ani. Un chip blând, obosit, cu niște ochi albaștri pătrunzători care îl priveau de parcă ar fi fost o pajiste cu flori sălbatice. Și peste două luni — o șansă nesperată — i-a spus că e însărcinată, primul copil pentru amândoi.

Cele mai frumoase cuvinte din lume, spuse Ulysses.

Că e însărcinată? întrebă Evelyn.

O. Șansă. Nesperată.

Constatarea acestui dublu noroc — o soție și un copil pe cale de a se naște — i-a trezit lui Wilbur Temper un gust familiar, de parcă ar fi ținut în gură o monedă.

Și gădilături în palmă, zise Ulysses, dar și în talpă, o senzație pe care o știe prea bine pentru că e instinctul câștigătorului și nu se poate să nu profiți de instinctul câștigătorului pentru că ar fi contra firii. Așa că se duce la mama și-i explică ce-are de făcut. Pentru ultima oară, zice ea. Pentru ultima oară, promite el.

Ei, amicul său Cressy i-a povestit de o cursă ilegală cu ogari din Essex, organizată pe ascuns, cu miză uriașă, așa că se duc ei acolo și se interesează de șanse și scrijelește el în carnetel o superbă constelație de numere, scăderi, adunări, o formulă algebrică a norocului. Ultima cursă. Totul pe negru. Așa zicea. Totul sau nimic. Și pariază toate economiile și toată viața lui pe un câine cafeniu cu alb pe nume Ulysses' Boy cu 100-1.

Restul e folclor. Câinele a ajuns primul și i-a asigurat astfel un dublu câștig: destui bani cât să deschidă o afacere modestă cu globuri terestre artizanale și un nume memorabil pentru unicul său fiu și moștenitor.

Te-a botezat după un *ogar*? zise Evelyn.

Un *ogar* câștigător, Evelyn. Câștigător.

Prezența apăsătoare a tunurilor de artilerie și a infanteriei deveni vizibilă cu mult înainte să ajungă la vilă. La punctul de pază li se făcu semn să treacă. Pe alee se vedeau gârzi militare și